

ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ УНИВЕРЗИТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ

УСЛУГЕ И ЗАШТИТА КОРИСНИКА

**Уредник
МИОДРАГ МИЋОВИЋ**

**Крагујевац
2015.**

УСЛУГЕ И ЗАШТИТА КОРИСНИКА

Зборник реферата са Међународног научног скупа одржаног 8. маја 2015. године, на Правном факултету у Крагујевцу.

Међународни научни одбор Мајског саветовања:

Проф. др Мирослав Миловић, Филозофски факултет Универзитета у Бразилији; Проф. др Маркус Фаро де Кастро, Правни факултет Универзитета у Бразилији; Проф. др Данче Манолева-Митровска, Правни факултет "Јустинијан I", Универзитета "Кирил и Методије" Скопље; Проф. др Миха Јухарт, Правни факултет Универзитета у Љубљани; Проф. др Хрвоје Качер, Правни факултет Свеучилишта у Сплиту; Проф. др Един Ризвановић, Правни факултет Универзитета "Џемал Биједић" у Мостару; Проф. др Снежана Миладиновић, Правни факултет Универзитета Црне Горе; Проф. др Миодраг Мићовић, Правни факултет Универзитета у Крагујевцу

ИЗДАВАЧ: Правни факултет Универзитета у Крагујевцу
Институт за правне и друштвене науке
Јована Цвијића 1, 34000 Крагујевац
телефон: (034) 306 513, 306 504
телефакс: (034) 306 540
е-пошта: faculty@jura.kg.ac.rs
веб: <http://jura.kg.ac.rs>

РЕЦЕНЗЕНТИ Проф. др Хрвоје Качер
Проф. др Снежана Миладиновић
Проф. др Миодраг Мићовић

ЗА ИЗДАВАЧА: Проф. др Радован Вукадиновић

УРЕДНИК: Проф. др Миодраг Мићовић

ШТАМПА: Графопромет д.о.о.

ТИРАЖ: 120

ISBN 978-86-7623-057-0

Штампање Зборника подржало Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије

*Др Владимир Козар, доцент
Правног факултета за привреду и правосуђе
Универзитета Привредна академија у Новом Саду
Др Немања Алексић, адвокат у Новом Саду*

УДК: 336.777

АКРЕДИТИВ КАО УСЛУЖНИ БАНКАРСКИ ПОСАО И ОБЕЗБЕЂЕЊЕ ПОТРАЖИВАЊА

Резиме

Акредитив је услужни банкарски посао регулисан одредбама чл. 1072. - 1082. Закона о облигационим односима. Акредитив се најчешће користи у купопродајним уговорима са елементом иностраности. Код међународне купопродаје, када се седишта продавца и купца налазе у различитим државама као инструмент плаћања користи се акредитив. У таквим правним пословима акредитив има истовремено улогу средства плаћања и средства обезбеђења потраживања. Поред тога, акредитив се може користити и за обезбеђење потраживања код вршења услуга у иностранству (потраживања извођача на име цене изведених грађевинских радова и сл).

У овом раду анализирана су законска решења, мишљења правне теорије, као и ставови судске праксе који се односе на појам, форму и особине акредитива; на разлике између акредитива и банкарске гаранције; на домаћу и инострану регулативу; на одређивање извршења на основу акредитива као веродостојне исправе; на правне односе поводом отварања акредитива; на обични и документарни акредитив; на одговорност акредитивне банке по престанку пословања са иностранством; на врсте документарног акредитива; на дужност корисника акредитива да преда документацију из услова акредитива и правну природу "власничког листа"; на одговорност за штету због неовлашћене исплате документарног акредитива; на одговорност за последице проузроковане вишом силом; на активну легитимацију за исплату акредитива и утицај отварања акредитива на обавезу купца да плати купопродајну цену; на рок застарелости потраживања по основу документарног акредитива; на питање камате на средства отвореног акредитива; на одговорност комисионара у спољнотрговинском промету; као и на однос акредитива и одложеног услова.

Кључе речи: акредитив; банка; документација; банкарска гаранција; власнички лист; одговорност; штета; исплата; обезбеђење; виша сила; купац; застарелост; потраживање; камата; комисионар.

1. Појам, форма и особине акредитива

У чл. 1072. Закона о облигационим односима, који говори о обавези акредитивне банке и форми акредитива, дата је дефиниција акредитива. Према ста. 1. овог члана, прихватањем захтева налогодавца за отварање акредитива, акредитивна банка се обавезује да ће кориснику акредитива исплатити одређену новчану своту ако до одређеног времена буду испуњени услови наведени у налогу за отварање акредитива. У правној теорији акредитив се дефинише као скуп правних односа у којима банка по налогу свог комитента, и у складу са његовим инструкцијама, врши плаћање кориснику, без икаквих услова или ако корисник испуни одређене услове.¹

У чл. 1072. ст. 2. истог закона, изричито је прописано да акредитив мора бити сачињен у писменој форми. Из изложене законске дефиниције произлази да је акредитив банкарски посао за који банка, по налогу, клијента, издаје налог да се код исте или неке друге банке, за одређено време, стави неком трећем лицу на располагање одређена свота новца. Из цитиране законске одредбе такође се може закључити да је акредитив строго формалан правни посао јер је писмена форма услов његове пуноважности. Према чл. 70. ст. 1. Закона о облигационим односима, уговор који није закључен у прописаној форми нема правно дејство уколико из циља прописа не произлази што друго. Акредитив која није издат у писменој форми је ништав јер на то упућује и одредба чл. 103. истог закона, према којем је ништав уговор који је закључен противно принудним прописима. Нема сумње да је одредба о писменој форми акредитива принудни пропис који се не може мењати вољом уговорних страна, односно акредитивне банке и корисника акредитива.

У чл. 1074. Закона о облигационим односима је прописано да је акредитив независан од уговора о продаји или другог правног посла поводом кога је акредитив отворен. Наведена законска одредба указује да је акредитив апстрактан правни посао, независан од основног правног посла поводом кога је отворен.

2. Акредитив као инструмент плаћања и средство обезбеђења потраживања

Акредитив је првенствено средство, односно инструмент плаћања, с тим што се у пословању користи и као средство обезбеђења потраживања. Такав став

---

¹ Мићовић, М., *Привредно право*, Крагујевац, 2010. стр. 512.

заузет је и у судској пракси приликом одговора на питање да ли је акредитив средство обезбеђења или средство плаћања.

По становишту праксе, акредитив је у складу са Законом о платном промету (чл. 22) и Једнообразним правилима искључиво средство плаћања. Међутим, у пракси акредитив је средство обезбеђења, што није у супротности са наведеним прописима.² У правној теорији извршено је разграничење документарног акредитива у односу на документарни инкасо. - Документарни инкасо је банкарски посао код кога се банка по налогу свога клијента обавезује да наплати његово потраживање према трећем лицу, уз предају докумената на основу којих оно може располагати робом. Основна разлика је у томе што је документарни акредитив средство плаћања, а инкасо средство наплате.³ Дакле робно-новчани токови код ова два посла теку у супротним правцима: код акредитива банчин клијент је дужник (нпр. купац робе) који плаћа дуг преко одређене банке, а код инкаса клијент има положај повериоца (нпр. продавац) који врши наплату потраживања (нпр. купопродајне цене) посредством банке.

Ранији Закон о платном промету⁴ у чл. 21. прописивао је да се налози за плаћање испостављају на јединственим инструментима платног промета прилагођеним за електронску обраду података. У чл. 22. прописано је да налог за плаћање с рачуна испостављају, поред имаоца рачуна и повериоци, на основу доспелих хартија од вредности и других инструмената обезбеђивања плаћања, отворених акредитива, других прописаних или уговорених овлашћења.

Важећи Закон о платном промету⁵ не дефинише инструменте платног промета, већ упућује на примену подзаконског општег акта, тако што у чл. 9. ст. 5. одређује да се налози за плаћање испостављају на јединственим инструментима платног промета, чији облик, садржину и начин коришћења прописује Народна банка Србије. Одлуком о облику, садржини и начину коришћења јединствених инструмената платног промета⁶ прописују се облик, садржина и начин коришћења јединствених инструмената платног промета (у даљем тексту: инструменти) којима се врше плаћања или наплате са рачуна - готовим новцем и безготовински. Инструменти, у смислу тач. 2. ове одлуке, јесу: - налог за уплату и налог за исплату (инструменти готовинског платног промета), - налог за пренос и налог за наплату (инструменти безготовинског платног промета). У тач. 11. ст. 1. ове одлуке прописано је да су чек, платна картица и акредитив инструменти плаћања, односно инструменти за располагање

---

² Правно схватање утврђено на седници Одељења за привредне спорове Вишег привредног суда у Београду од 18. новембра 1998. године, Петровић, З., Козар, В., *Мега збирка судске праксе из облигационог права*, Београд, 2009, стр. 1177.

³ Мићовић, М., *нав. дело*, стр. 518.

⁴ "Службени лист СРЈ", бр. 53/92, 6/93, 16/93, 31/93, 32/94, 61/95, 28/96, 30/96, 34/97, 24/98, (22/99, 44/99), 44/99, 47/99, 74/99, 28/2000, 73/2000, 53/2001, 73/2001, 3/2002

⁵ "Службени лист СРЈ", бр. 3/2002, 5/2003, "Службени гласник РС", бр. 43/2004, 62/2006, 111/2009, 31/2011

⁶ "Службени гласник РС", бр. 57/2004, 82/2004, 98/2013, 104/2014

средствима са рачуна на основу којих се испостављају инструменти из тач. 2. ове одлуке. У тач. 11. ст. 4. прописано је да се акредитив користи када клијент налаже банци код које има отворен рачун да одређена средства, уз одређене услове, стави на располагање правном или физичком лицу код исте или код друге банке. Врсту акредитива, услове отварања и начин његовог коришћења утврђују банка и клијент - налогодавац за отварање акредитива.

Дакле, у смислу цитираних прописа, акредитив је инструмент плаћања, односно инструмент за располагање средствима са рачуна, на основу кога се испоставља инструмент платног промета - налог за пренос или налог за наплату.

Међутим, на основу акредитива није могућа принудна наплата са рачуна клијента, јер акредитив није хартија од вредности, као што је нпр. меница, на основу које је могућа принудна наплата. Према одредби чл. 47. важећег Закона о платном промету, принудна наплата с рачуна клијента врши се са свих рачуна клијента код банака на којима он има средства, и врши се на основу: 1) извршних решења пореских, царинских и других надлежних органа - према времену пријема; 2) извршних судских решења, других извршних наслова, законских овлашћења - према времену пријема; 3) налога поверилаца на основу доспелих хартија од вредности, меница или овлашћења које је дужник дао својој банци и свом повериоцу - према времену пријема.

С друге стране, у чл. 48. ст. 4. важећег Закона о платном промету од принудног извршења изузете су одређене категорије средстава, међу којима су и средства тзв. „покривеног акредитива“ која је налогодавац обезбедио за исплату по основу акредитива. Под средствима за извршење налога за принудну наплату подразумевају се динарска средства која се воде на динарским рачунима код банке, као и динарска противвредност девизних средстава код банке, осим средстава чије је извршење изузето законом, актом Владе, прописом Народне банке Србије, судском одлуком или одлуком пореског, односно царинског органа и средстава донација и хуманитарне помоћи, животног осигурања, прихода од приватизације, средстава за формирање робних резерви, средстава самодоприноса, судских депозита, средстава одређених за исплату по основу акредитива, средстава депозита за обезбеђење кредита, средстава буџета за исплату премија, субвенција и регреса, средстава обезбеђења по уговорима прописаних законом и другим прописом, као и туђих средстава на рачунима дужника.

Од 1. октобра 2015. почеће примена новог Закона о платним услугама⁷ којим се уређују услови и начин пружања платних услуга, електронски новац, платни системи и надзор над применом одредаба овог закона. Међутим, почетком примене новог закона неће престати важност цитираних одредаба из чл. 47. и 48. Закона о платном промету.⁸

---

⁷ "Службени гласник РС", бр. 139/2014

⁸ У чл. 231. Закона о платним услугама прописано је да даном почетка примене овог закона престају да важе одредбе Закона о платном промету ("Службени лист СРЈ", бр.

3. Сличности и разлике између акредитива и банкарске гаранције

У пословању привредних субјеката користе се различити правни институти, који имају за циљ обезбеђење испуњења уговором преузетих обавеза банчних комитената. Реч је о различитим средствима обезбеђења, како персоналним (менично јемство, акцептирање менице, документарни акредитив и сл.), тако и реалним, односно стварно-правним (ручна залога, хипотека, заложно право на хартијама од вредности). Обезбеђење испуњења уговорних обавеза заједничка је одлика који у ширем смислу представљају "банкарске гаранције" за испуњење уговорних обавеза.⁹

Банкарска гаранција, у ужем смислу, је банкарски услужни посао којим банка гарантује повериоцу да ће дужник уредно извршити своју обавезу, тј. да ће повериоцу измирити обавезу о доспелости ако то дужник не учини. Банка се код ових послова појављује у улози јемца.¹⁰ Банкарска гаранција регулисана је у чл. 1083-1087. Закона о облигационим односима.

Банка гарант је у ствари осигуравач у погледу одређених ризика.¹¹ Само давање гаранције (однос између банке и налогодавца) везује се персоналитет одређене банке и реч је о уговору *intuitu personae*.¹²

Банкарском гаранцијом обавезује се банка према примаоцу гаранције (кориснику) да ће му за случај да му треће лице не испуни обавезу о доспелости измирити обавезу ако буду испуњени услови наведени у гаранцији. Према чл. 1083. Закона о облигационим односима, гаранција мора бити издата у писменој форми. Из изложене законске дефиниције правна теорија је извела закључак да је банкарска гаранција по својој правној природи једнострани правни посао (једнострани акт), а не уговор, јер обавеза банке према кориснику гаранције настаје једностраном изјавом воље банке израженој у датој гаранцији.¹³ Отуда се поверилац из основног правног посла (корисник гаранције) може користити гаранцијом и када није сагласан са њеним условима.¹⁴

3/02 и 5/03 и "Службени гласник РС", бр. 43/04, 62/06, 111/09 - др. закон и 31/11), осим одредаба чл. 2, чл. 47. до 49, чл. 50. ст. 1. тач. 6) и ст. 2. и 3, чл. 51. ст. 1. тач. 18) и 19) и ст. 2. и чл. 57. ст. 3. тог закона.

⁹ Васиљевић, М., *Трговинско право*, Београд, 1995, стр. 730.

¹⁰ Козар, В., *Обезбеђење потраживања банкарском гаранцијом у Републици Србији и земљама у региону*, Страни правни живот, бр. 3/2011, Београд, стр. 188–202.

¹¹ Дукић-Мијатовић, М., *Усклађеност банкарског система Републике Србије са светским стандардима - корпоративно управљање и актуелна корпоративна пракса*, Правни живот бр. 12/2008, Београд, стр. 761 -775.

¹² Врховшек, М., Козар, В., *Банкарска гаранција као услужни банкарски посао и накнада итете*, Зборник: XXI век – век услуга и услужног права, Крагујевац, 2011, стр. 205-226.

¹³ Васиљевић, М., *нав. дело*, стр. 733-734.

¹⁴ Мићовић, М., *нав. дело*, стр. 519.

Иако постоје одређене сличности са уговором о јемству, битна разлика се састоји у томе што код јемства јемац одговара за туђу обавезу, док код банкарске гаранције банка одговара за своју обавезу и извршава своју обавезу, а не дужникову.¹⁵ Правна зависност јемчеве обавезе у односу на обавезу главног дужника из основног посла означава се као акцесорност и према схватању правне теорије и праксе, представља основни и главни критеријум разликовања јемства од банкарских гаранција. Отуда јемство пружа повериоцу сигурност само против ризика инсолвентности дужника из главног уговора, али не и против ризика правног постојања обавезе тог дужника, нпр. ако основни посао није пуноважно настао, или је касније престао, или постао непуноважан.¹⁶

Исте особине, а пре свега апстрактност, има и акредитив, с обзиром да је у чл. 1074. Закона о облигационим односима изричито прописано да је акредитив независан од уговора о продаји или другог правног посла поводом кога је акредитив отворен, док се апстрактност банкарске гаранције на први позив заснива на одредби из чл. 1087. ст. 1. у коме је прописано да ако банкарска гаранција садржи клаузулу "без приговора", "на први позив" или садржи речи које имају исто значење, банка не може истицати према кориснику приговоре које налогодавац као дужник може истицати према кориснику по обезбеђеној обавези, што значи да је таква банкарска гаранција независна од постојања и пуноважности обавезе из основног правног посла поводом кога је издата.¹⁷

Иако постоје многе сличности, те се оба правна посла сврставају у неутралне услужне банкарске послове, чија је заједничка карактеристика да се банка не појављује ни као поверилац ни као дужник свога клијента, већ обавља одређене послове у платном промету, као заступник, комисионар или посредник клијента,¹⁸ између њих постоје суштинске разлике, пре свега у погледу сврхе отварања акредитива, односно издавања банкарске гаранције, а затим и услова плаћања кориснику.

Акредитив је првенствено инструмент плаћања, а банкарска гаранција је инструмент обезбеђења потраживања, с тим што с тим што се акредитив у пословној пракси користи и за обезбеђење потраживање. Дакле, од документарног акредитива банкарска гаранција се разликује по томе што има само функцију средства обезбеђења плаћања, али не и функцију средства плаћања, као што има документарни акредитив. Документарни акредитив се реализује редовно, а гаранција изузетно.¹⁹ У правној теорији указано је и на друге разлике између ова два неутрална услужна банкарска посла: код акредитива

---

¹⁵ Бесаровић, И., *Пословно право*, Друго измењено и допуњено издање, Београд, 2010, стр. 225.

¹⁶ Вукадиновић, Р., *Правна природа банкарске гаранције на први позив*, Правна ријеч, часопис за правну теорију и праксу, Бања Лука, бр. 25/2010, стр. 45.

¹⁷ Врховшек, М., Козар В., *Банкарска гаранција ...*, стр. 205-226.

¹⁸ Васиљевић, М., *Пословно право*, Београд, 1997, стр. 680.

¹⁹ *Исто*, стр. 726.

банка је одговорна за преглед докумената, а код гаранције документа прате робу и није потребно да стигну у банку, да би банка платила кориснику гаранције. Већина гаранција је платива на први позив корисника, а код акредитива документа морају бити презентована банци.²⁰

Код *stand-by* акредитива постоји обавеза акредитивне банке да плати кориснику (извознику), али не уз презентацију одређене документације, већ на основу писмене изјаве корисника (продавца-извозника) да налогодавац (купац-извозник) није извршио своју обавезу. Према томе, *stand-by* акредитив не користи се као средство за осигурање извршења дужникове обавезе из основног уговора, што је случај са документарним акредитивом, већ као средство за осигурање ризика неизвршења дужникове обавезе из основног уговора.²¹ Ови акредитиви су идентични банкарским гаранцијама, а настали су у америчкој банкарској пракси,²² првенствено из разлога што је у пословној пракси у САД постојала забрана банкама да издају самосталне („на први позив“) банкарске гаранције за друга лица. Касније се примена *stand-by* акредитива из САД проширила и на европске и друге земље. Код овога облика акредитива, услов за исплату се не везује за презентацију одређених робних или транспортних докумената, што значи да се *stand-by* акредитив приближава гаранцији на први позив.²³ *Stand-by* акредитив регулисан је Једнообразним правилима и обичајима за документарне акредитиве (*UCP 500*).²⁴

4. Домаћа и инострана регулатива

Наведене особине акредитива важе како у домаћем праву, тако и у међународној регулативи. Такво становиште заузето је у судској пракси приликом давања одговора на питање да ли постоји разлика у унутрашњим прописима и међународним прописима у регулисању акредитива. Према ставу праксе, не постоји разлика код регулисања акредитива по домаћим прописима и у међународним прописима, због чега је олакшана примена како Закон о облигационим односима тако и Једнообразних правила и обичаја за документарне акредитиве - *UCP 500*.²⁵

²⁰ Барјактаровић, Ј, *Монетарно-кредитни и девизни систем*, Београд, 2010, стр. 235.

²¹ Росенберг, Љ., *Једнообразна правила и обичаји за документарне акредитиве*, Загреб, 1984, стр. 18.

²² Барјактаровић, Ј, *нав. дело*, стр. 239.

²³ Иваниш, М., Ђуровић, И., Иваниш, С., *Банкарска гаранција и stand-by акредитив као средство обезбеђења у банкарском пословању*, Правно-економски погледи, бр. 1/2014, Београд, 2014, стр. 12.

²⁴ Анђелковић, Ц., Вуковић, Д., *Инструменти обезбеђења и инструменти плаћања у међународном промету – спољна трговина банке*, Београд, 2004, стр. 217.

²⁵ Правно схватање утврђено на седници Одељења за привредне спорове Вишег привредног суда у Београду од 18. новембра 1998. године, Петровић, З., Козар, В., *Мега збирка ...*, стр. 1177.

Једнообразна правила и обичаји за документарне акредитиве - *UCP 600 (Uniform customs and Practice for Documentary Credits)* садрже значајне нове одредбе у области транспорта, осигурања и усклађености које чине основу за акредитивне трансакције. Ова ревидирана *UCP* правила укључују члан „Дефиниције“ да би се појаснили кључни изрази, промењену праксу за давање упозорења о одбијању и друге измене. Она такође укључују *eUCP* Верзију 1.1. - 12. чланова додатака *UCP* која регулишу презентацију докумената у електронском облику.

Једна од најактивнијих комисија при Међународној трговинској комори у Паризу је Комисија за банкарску технику и праксу, која је 1993. године усвојила пету по реду Ревизију Једнообразних правила и обичаја за документарне акредитиве, која је ступила на снагу 1. јануара 1994. године (*Uniform customs and Practice for Documentary Credits 1993/Revision, ICC Publication No 500*). Ревизија је била потребна ради санкционисања банкарске праксе с обзиром да су банке одбиле просечно 56% докумената поднетих по акредитивима, због одступања од услова стипулисаних у акредитивима, а значајно је повећан и број спорова везаних за акредитивно пословање.

Приликом шесте ревизије Једнообразних правила и обичаја за документарне акредитиве (*UCP 500*), поставило се и питање назива нове Ревизије, па је изнет став да би логично било да то буде „*UCP 600*“ али је због појаве кривотворених инструмената (акредитиви и гаранције) у којима се позива на „*UCP 600*“, па је предлог националне Комисије за банкарску технику и праксу да нова Ревизија *UCP* носи наслов „*UCP 700*“.²⁶

5. Одређивање извршења на основу акредитива као веродостојне исправе

Акредитив има далеко већи значај у поступку извршења на основу веродостојне исправе, по одредбама из чл. 18. Закона о извршењу и обезбеђењу.²⁷ У том смислу, акредитив је изједначен са меницом, обвезницом и другом хартијом од вредности, односно банкарском гаранцијом, на основу којих се може одредити извршење ради остваривања новчаног потраживања. Акредитив има својство веродостојне исправе. Против решења о извршењу одређеног на основу веродостојне исправе, може се изјавити приговор под веома рестриктивним условима, који се тичу ограниченог броја разлога и формалних доказа, што повериоцу новчаног потраживања даје далеко бољи положај у

---

²⁶ Анђелковић, Ц., *Шеста ревизија Једнообразних правила о обичаји за документарне акредитиве (UCP 500)*, Банкарство 5-6/2005, Београд, стр. 70.

²⁷ "Службени гласник РС", бр. 31/2011, 99/2011, 109/2013 (Одлука Уставног суда), 55/2014, 139/2014

односу на дужника.²⁸ При томе, потребно је нагласити да је дужник новчаног потраживања акредитивна банка, а не налогодавац – дужник из основног правног посла, који је обезбеђен акредитивом. Стога, суд ће одредити извршење на основу акредитива као веродостојне исправе, против акредитивне банке, а не против налогодавца.

6. Правни односи поводом отварања акредитива

У чл. 1073. Закона о облигационим односима који говори о томе када настаје обавеза према кориснику, регулисани су правни односи настали поводом отварања акредитива. У ст. 1. наведеног члана је прописано да је банка обавезна према кориснику од дана када му је отварање акредитива саопштено, док је према ст. 2. истог члана налогодавац везан издатим налогом од тренутка кад је налог приспео банци. Из изложених одредби произлази да је банка дужна да обавести корисника да је акредитив отворен, а корисник може захтевати исплату новчане своте, назначене у акредитиву, од момента кад је примио обавештење од банке да је акредитив отворен.

Однос између банке и корисника акредитива успоставља се отварањем акредитива. Отварањем акредитива за банку настаје обавеза, да према условима из акредитива, који су наведени у налогу за отварање акредитива, изврши исплату одређене новчане своте. На тај начин настаје самосталан облигационо-правни однос између акредитивне банке и корисника гаранције. Банка је, дакле, дужник у облигацији, а акредитив је извор облигације, која се у правној теорији дефинише као правни однос између две одређене стране на основу кога је једна страна (поверилац, *creditor*) овлашћена да захтева од друге стране (дужник, *debitor*) одређено давање, чињење или уздржавање од нечега што би иначе имала права да учини, а друга страна је дужна да то испуни. Посматрано са становишта повериоца, облигација представља потраживање, док са становишта дужника, она значи дуг.²⁹ Поред тога, неиспуњење обавезе из акредитива је основ за одговорност банке за штету коју је корисник услед тога претрпео.

Из изложених особина правна теорија је извела дефиницију према којој је акредитив инструмент плаћања којим се акредитивна банка (банка издавалац) обавезује да по налогу налогодавца, на основу договорених докумената поднесених у складу са уговореним условима (или без докумената), обави плаћање или овласти другу банку (кореспондентну банку) да обави плаћање трећем лицу (кориснику акредитива) или по његовом налогу (пренос акредитива), или да по налогу налогодавца сама или уз помоћ друге банке плати, акцептира или откупи меницу вучену од стране корисника акредитива, под

---

²⁸ Врховшек, М., Козар, В., *Скраћени извршни поступак у трговинским стварима и привремене мере у споровима са елементом иностраности*, Правни живот, vol. 54, бр. 5-6/2005, стр. 93-107.

²⁹ Перовић, С., *Облигационо право*, Београд, 1986, стр. 7.

условом да је поступљено у складу са условима отвореног акредитива банке издаваоца (акредитивне банке).³⁰

Из изложене теоријске дефиниције може се закључити да законодавство и правна теорија познају више врста акредитива, који имају одређене заједничке особине, али и посебне одлике карактеристичне само за поједину врсту акредитива. Имајући у виду њихове заједничке карактеристике најраспрострањенија подела акредитива извршена је с обзиром на то да ли корисник акредитива треба да испуни неке услове да би му се исплатио износ наведен у акредитиву или не. У првом случају реч је условном - документарном акредитиву где је испуњење услова везано за подношење одређених робних докумената (складишница, коносман, товарни лист и сл.), док је у другом случају реч о безусловном - обичном акредитиву где се од корисника захтева само да докаже своју активну легитимацију.

И у оквиру обичних акредитива постоје одређене подврсте и то: трајни акредитив, буџетски акредитив, лични акредитив и кредитно писмо.³¹

7. Документарни акредитив

За разлику од безусловног - обичног акредитива где се од корисника захтева само да докаже своју активну легитимацију, код условног - документарног акредитива испуњење услова везано је за подношење одређених робних докумената (коносман, товарни лист и сл.). Због његовог изузетног значаја у спољнотрговинском промету, документарни акредитив из чл. 1075-1082. Закона о облигационим односима у пракси и пословању привредних субјеката заузима посебно место. Документарни акредитив најчешће се користи у купопродајним уговорима са елементом иностраности. Наиме, код међународне купопродаје, када се седишта продавца и купца налазе у различитим земљама, као инструмент плаћања користи се документарни акредитив. У таквим правним пословима акредитив има истовремено улогу средства плаћања и средства обезбеђења потраживања. Поред тога, документарни акредитив може се користити и за обезбеђење потраживања код вршења услуга у иностранству (потраживања извођача на име цене изведених грађевинских радова и сл.).

Према чл. 1075. Закона о облигационим односима, документарни акредитив постоји када је банка обавезна да исплати кориснику акредитива одређену новчану своту под условом да јој буду поднети документи према условима утврђеним у акредитиву. У чл. 1076. истог закона прописано је да је банка која отвара документарни акредитив дужна да изврши клаузуле плаћања под условима предвиђеним у акредитиву.

У чл. 1080. Закона о облигационим односима, који говори о дужности банке у погледу докумената, прописано је да је банка дужна да испита да ли су

---

³⁰ Васиљевић, М., *Трговинско ...*, стр. 715.

³¹ Исто, стр. 718.-719.

документи у свему саобразни захтевима налогодавца. Када добије документе, банка мора у најкраћем року о томе обавестити налогодавца и указати му на утврђене неправилности и недостатке. Према овом члану, банка је дужна да испита да ли су документи у свему саображени захтевима налогодавца, али банка, међутим, није одговорна за облик, недовољност, тачност, фалсификат и др. добијених докумената. Банка је дужна да са пажњом доброг стручњака испита саобразност докумената са условима акредитива.³²

У чл. 1081. Закона о облигационим односима одређене су границе одговорности банке. Наиме, банка не преузима никакву одговорност ако су поднети документи на изглед саобразни са упутствима налогодавца. Такође, она не преузима никакву обавезу у погледу робе која је предмет отвореног акредитива. Према томе, банка не одговара за тежину, количину, квалитет, амбалажу, испоруку, вредност и другу робу која је предмет отвореног акредитива. Дакле, с обзиром да се банка бави само документима, а не робом и услугама, она неће сносити никакву одговорност ако роба или услуге у вези са којима је извршено плаћање имају неке недостатке, који нису видљиви из документа.³³

8. Правни односи који настају отварањем документарног акредитива

У односима који настају отварањем документарног акредитива учествују најмање три лица и то: налогодавац за отварање акредитива (купац, односно увозник робе или инвеститор радова и сл.), акредитивна банка (која у земљи налогодавца отвара акредитив у своје име и за рачун налогодавца) и корисник акредитива (продавац, односно извозник робе или извођач радова и сл.). Поред акредитивне банке у послу отварања акредитива може да као посредник учествује још једна банка са седиштем у земљи корисника акредитива. Реч је о авизирајућој банци која има само улогу да обавести корисника акредитива да је у његову корист отворен акредитив од стране акредитивне банке. Према томе, у овом случају та друга банка није у правној обавези према кориснику акредитива јер има само посредничку улогу. Међутим могуће је да и банка са седиштем у земљи корисника акредитива преузме обавезу према кориснику акредитива. Тада говоримо о конфирмирајућој банци, која поред акредитивне банке као солидарни дужник преузима самосталну и непосредну обавезу исплате акредитива кориснику.

Правни однос из основног уговора се заснива на чињеници да отварање документарног акредитива има за циљ испуњење акредитивне клаузуле из основног уговора. Наиме, купац код уговора о продаји, на пример, овом клаузулом преузима обавезу да у уговореном року код одређене банке отвори

---

³² Мићовић, М., *нав. дело*, стр. 518.

³³ *Исто*, стр. 516.

документарни акредитив одређене врсте. Неиспуњење ове уговорне обавезе има за последицу раскидање уговора о продаји, или другог правног посла чије испуњење се, у конкретном случају, обезбеђује документарним акредитивом.

Правни однос између налогодавца и акредитивне банке настаје када банка прихватајући налог да отвори документарни акредитив одређене садржине, закључује уговор о отварању акредитива са својим налогодавцем. Према својој правној природи уговор о отварању акредитива је уговор о налогу.

Правни однос између акредитивне банке и корисника, према одредбама Закона о облигационим односима, настаје у моменту када је кориснику акредитива саопштено отварање акредитива. Наиме у чл. 1073. ст. 1. наведеног закона је прописано да је банка обавезна према кориснику од дана када му је отварање акредитива саопштено. У чл. 1074. Закона о облигационим односима прописано је да је акредитив независан од уговора о продаји или другог правног посла поводом кога је акредитив отворен. Наведена законска одредба указује да је акредитив апстрактан правни посао, независан од основног правног посла поводом кога је отворен.³⁴

Из изложених законских решења произлази да је правни однос између акредитивне банке и корисника самосталан и независан у односу на основни правни посао за чије обезбеђење је налогодавац дао налог за отварање акредитива. Тај правни однос настаје на основу писмене исправе - "акредитива", коју акредитивна банка издаје испуњавајући претходно са налогодавцем закључени уговор о издавању акредитива. Уговор о издавању акредитива није уговор у корист трећег лица. Однос између акредитивне банке и корисника се заснива на једностраној изјави воље акредитивне банке. Међутим, у правној теорији постоје и мишљења према којима је и у овом случају реч о уговорном односу између акредитивне банке и корисника акредитива. Из изложеног произлази да је обавеза акредитивне банке апстрактна и независна од основног правног посла, као и од правног посла између акредитивне банке и налогодавца. Акредитивна банка самостално преузима обавезе према кориснику које су одређене у акредитивној исправу, и то у своје име а за рачун налогодавца.

Природа правних односа између банака које учествују у послу отварања документарног акредитива зависи од врсте услуге коју чине. Ако је реч о учешћу друге - кореспондентне банке која има улогу само да обавести корисника акредитива о отварању акредитива, таква банка (авизирајућа банка) не преузима никакву обавезу према кориснику акредитива. Међутим, ако је у питању друга банка која у акредитивном послу учествује поред акредитивне банке, тако што додаје акредитиву своју потврду (конфирмирајућа банка), она одговара кориснику солидарно са акредитивном банком.

На основу изложених правних односа теорија је дала дефиницију према којој је документарни акредитив инструмент плаћања којим се акредитивна банка (банка издавалац) обавезује да по налогу налогодавца, на основу

---

³⁴ Петровић, З., Козар, В., *Обезбеђење потраживања*, Београд, 2009, стр. 144.

договорених докумената поднесеним у складу са уговореним условима обави плаћање или овласти другу банку (кореспондентну банку) да обави плаћање трећем лицу (кориснику акредитива) или по његовом налогу (пренос акредитива), или да по налогу налогодавца сама или уз помоћ друге банке плати, акцептира или откупи меницу вучену од стране корисника акредитива, под условом да је поступљено у складу са условима отвореног акредитива банке издаваоца (акредитивне банке).³⁵

9. Одговорност акредитивне банке по престанку пословања са иностранством

У судској пракси заузет је став о одговорности акредитивне банке за исплату из акредитива по престанку пословања са иностранством због организационих промена. Према ставу актуелне праксе, акредитивна банка одговара за исплату из акредитива од дана када је кориснику акредитива саопштено да му је акредитив отворен. Банка се не може ослободити те обавезе ни у случају када је због организационих промена престала да обавља послове са иностранством.

У конкретном случају, пресудом привредног суда, коју је потврдио Виши привредни суд, усвојен је тужбени захтев па су туженици обавезани да тужиоцу солидарно исплате одређен износ у АТС са каматом по стопи од 6%. Ревизија друготуженог није основана. Нижестепени судови су закључили да су за исплату цене робе одговорни и првотужени и друготужени. Првотужени је одговоран тужиоцу зато што је са продавцем закључио уговор о купопродаји робе, дакле из основног посла, као и због тога што продавац није успео да робу наплати преко акредитива. У односу на тужену банку нижестепени судови су закључили да је банка обавезна према кориснику акредитива од дана када му је отварање акредитива саопштено у смислу чл. 1073. Закона о облигационим односима. Како је друготужена банка саопштила кориснику акредитива да му је акредитив отворен под условима из акредитива, те како је продавац предао робна документа а банка није извршила исплату на основу докумената, судови су закључили да је и банка одговорна за исплату из акредитива будући да није извршила своју обавезу коју је преузела. Није основан навод ревизије да тужена није одговорна за неисплату из акредитива већ да је зато одговорна Банка "Ј." ДД. Правилно је становиште другостепеног суда да се друготужена банка не може ослободити обавезе за исплате према својим повериоцима, без обзира на њене касније статусне промене и реорганизације. У ситуацији кад су нижестепени судови утврдили да је друготужена банка, односно њен правни претходник отворио акредитив, произлази да је поверилац овлашћен да тужи друготужену банку без обзира на кога је она организационим променама пренела инострано

---

³⁵ Васиљевић, М., *Трговинско ...*, стр. 715.

пословање, односно којом делатношћу се сада бави Банка "Ј." ДД и без обзира што код друготужене банке таква врста посла није остала.³⁶

10. Врсте документарног акредитива

Закон о облигационим односима познаје две врсте документарног акредитива. Документарни акредитив може бити опозив или неопозив. Али, уколико није изричито друкчије уговорено акредитив је увек опозив, чак и када је отворен за одређени период времена (чл. 1077. ЗОО). Опозиви документарни акредитив не везује банку према кориснику, те га у сваком тренутку може изменити или опозвати на захтев налогодавца или по сопственој иницијативи, ако је то у интересу налогодавца (чл. 1078. ЗОО). Међутим према чл. 1079. ст. 1. Закона о облигационим односима, неопозиви документарни акредитив садржи самосталну и непосредну обавезу банке према кориснику. У ст. 2. истог члана прописано је да ова обавеза може бити укинута или измењена само споразумом свих заинтересованих страна, док ст. 3. истог члана предвиђа да неопозиви документарни акредитив може бити потврђен од неке друге банке (реч је о конфирмирајућој банци), која тиме, поред акредитивне банке, преузима самосталну и непосредну обавезу према кориснику. Али нотификација акредитива кориснику од стране неке друге банке, према одредби чл. 1079. ст. 4. Закона о облигационим односима, није сама по себи потврђивање овог акредитива.

Поред изложене поделе, правна теорија је направила и друге поделе употребљавајући различите критеријуме: карактер обавезе кореспондентне банке; могућност преноса и сл.³⁷

Према карактеру обавезе кореспондентне банке документарни акредитив се дели на потврђени и непотврђени акредитив. Ако кореспондентна банка има улогу само да обавести корисника акредитива о отварању акредитива, реч је о непотврђеном акредитиву где таква авизирајућа банка не преузима никакву обавезу према кориснику акредитива. Међутим, ако поред акредитивне банке, у акредитивном послу учествује друга банка на тај начин што додаје акредитиву своју потврду (конфирмирајућа банка) и одговара кориснику солидарно са акредитивном банком у питању је потврђени акредитив.

Законом о облигационим односима у чл. 1082. је регулисао питање преносивости и дељивости документарног акредитива. Наиме, према ст. 1. наведеног члана документарни акредитив је преносив или дељив само ако је банка која отвара акредитив у корист корисника кога је означио налогодавац, овлашћена у упутствима првог корисника да плати у целини или делимично једном или већем броју трећих лица. Међутим према ст. 2. истог члана,

---

³⁶ Из пресуде Врховног суда Србије, Прев. 515/98 од 25. новембра 1998. године, Петровић, З., Козар, В., *Мега збирка судске праксе ...*, стр. 1176

³⁷ Васиљевић, М., *Трговинско...*, стр. 725.

акредитив може пренети, на бази изричитих упутстава, само банка која га отвара и то само једанпут, уколико није супротно уговорено. На овај начин Закон о облигационим односима креирао је правило о непреносивости документарног акредитива, осим у случају када је у акредитиву назначено да је преносив.

Поред изложених врста документарног акредитива, постоје и друге поделе на основу других посебних критеријума које, међутим, у овом раду неће бити разматране с обзиром да превазилазе његове оквире.

11. Документација из услова акредитива

Према чл. 1080. Закона о облигационим односима банка је дужна да испита да ли су документи у свему саобразни захтевима налогодавца. Када добије документе, банка мора у најкраћем року о томе да обавести налогодавца и да му укаже на утврђене неправилности и недостатке. Према овом члану, банка је дужна да испита да ли су документи у свему саображени захтевима налогодавца, али банка, међутим, није одговорна за облик, недовољност, тачност, фалсификат и др. добијених докумената. Из изложене одредбе произлази да у акредитивном послу, велики значај имају робна, односно транспортна документа, јер једино на основу њих корисник документарног акредитива стиче право да од банке захтева исплату новчаног износа. Реч је о стварно-правним хартијама од вредности (коносман, товарни лист, складишница и сл.) које своје имаоцу дају право, односно омогућавају му да располаже робом која се налази код бродара, шпедитера, превозника или складиштара. То практично значи да је продавац испунио своју уговорну обавезу испоруком робе, што доказује наведеним документима, на основу чега према условима из акредитива стиче право да од банке наплати новчани износ означен у акредитиву, који у ствари представља купопродајну цену. С друге стране, купац који је банци дао налог за отварање акредитива има сигурност да ће му роба заиста бити испоручена је су његовој банци презентирана наведена робна документа која њиховом имаоцу, односно купцу омогућавају да преузме робу. На овај начин обезбеђени су како купац, тако и продавац. Изложени механизам плаћања, односно обезбеђења плаћања представља суштину документарног акредитива. Поред наведених докумената као документација из услова акредитива се могу појавити и друге врсте докумената.

12. Стварно-правне хартије од вредност и "власнички лист"

Као што је речено, документацију из услова акредитива најчешће представљају коносман, товарни лист, складишница и сл. као стварно-правне хартије од вредности, које своје имаоцу дају право, односно омогућавају му да располаже робом која се налази код бродара, шпедитера, превозника или

складиштара. Наведена робна документа њиховом имаоцу, односно купцу омогућавају да преузме робу.

Међутим, у пракси привредних субјеката поједине уговорне одредбе често се односе на "власнички лист", који нема значај стварно-правне хартије од вредности. Судска пракса дала је одговор на питање да ли се као инструмент обезбеђења банчиног потраживања може прихватити "власнички лист" и коју форму треба да има.

Према одговору праксе, потврда о власништву - "власнички лист" не садржи у себи и право на ствари. Само поседовање власничког листа не даје својство повериоца, као што је то у случају складишнице, коносмана, преносивог товарног листа и слично. Ову потврду не одликује начело инкорпорације, тако да та доказна исправа не садржи стварно право, нити симболизује робу на коју се односи. Отуда власнички лист нема легитимациону функцију, јер ималац листа није формално овлашћен да само на основу ове исправе од њеног издаваоца захтева предају ствари. Према томе, "власнички лист" у овом смислу не може представљати инструмент обезбеђења банчиног потраживања.³⁸

Изложено становиште судске праксе може се применити и када је у питању документација из услова акредитива. Јер, уколико се у условима акредитива захтева од корисника предаја робних докумената на основу којих ималац таквог документа стиче право да располаже робом која се налази код трећих лица - бродара, шпедитера, превозника или складиштара и сл, предаја "власничког листа" не може се сматрати испуњењем услова акредитива. Међутим, уколико је у условима акредитива као документ изричито наведен и "власнички лист" тада предајом истог корисник акредитива стиче право на наплату одређене новчане своте на коју гласи акредитив. Тада ризик немогућности располагања робом на основу таквог "власничког листа" пада на купца робе, односно налогодавца који је и захтевао отварање акредитива под таквим, за њега, неповољним условом.

13. Дужност корисника акредитива да преда документацију из услова акредитива

Судска пракса је дала одговоре на одређена питања која се тичу документације из услова акредитива. Према ставу праксе, да би банка извршила исплату из акредитива, корисник акредитива је дужан да преда потребну документацију из услова акредитива. У конкретном случају произлази да је тужилац, као корисник акредитива, утужио банку за одређени девизни износ, истичући да је поднео документа на наплату из акредитива, а да му тужена банка није исплатила овај износ. Првостепени суд је усвојио тужбени захтев, налазећи да је налогодавац код тужене банке отворио документарни акредитив, да је

---

³⁸ Правно схватање утврђено на седници Одељења за привредне спорове Вишег привредног суда у Београду од 18. новембра 1998. године, Петровић, З., Козар, В., *Мега збирка ...*, стр. 1250.

обавеза за исплату доспела, али да средства на акредитиву није било због чега није извршена исплата. Другостепени суд је прихватио становиште првостепеног суда и одбио жалбу туженог. Врховни суд Србије делимично је уважио ревизију туженог јер у списима нема доказа да је за износ од 7000 ДЕМ тужилац пружио документа за исплату акредитива. Сама чињеница да је дат налог за отварање акредитива на укупан износ девизних средстава, не значи да тај износ треба исплатити кориснику акредитива. Да би се извршиле исплате из акредитива корисник акредитива је дужан да испуни услове из акредитива. Ти услови су били да тужилац преда одређене доказе, којих у списима нема за поменути износ од 7000 ДЕМ. Због тога су у овом делу укинуте пресуде нижестепених судова и враћене на поновни поступак.³⁹

14. Одговорност за штету због неовлашћене исплате документарног акредитива

Актуелна пракса је заузела одређене ставове у погледу одговорности за штету због неовлашћене исплате документарног акредитива у случају уговора о грађењу. Наиме према ставу праксе, Служба за платни промет одговара по прописима који се примењују на банке, за штету проузроковану налогодавцу због неовлашћене исплате документарног акредитива.

У конкретном случају, првостепени суд је утврдио да је тужилац (налогодавац) са туженом Службом за платни промет (која је имала улогу акредитивне банке) закључио уговор о акредитиву у складу са чл. 1072. Закона о облигационим односима. Наведени закон примењује се и на тужену Службу за платни промет, иако није банка, у смислу чл. 1088. Закона о облигационим односима. Уговором о акредитиву тужена се обавезала да ће кориснику акредитива исплатити износ од 3.800.000 динара "по овереним ситуацијама од стране инвеститора" (документарни акредитив - чл. 1075. Закона о облигационим односима). Супротно уговору о акредитиву, иако документи нису ни на изглед били саобразни у свему са захтевом налогодавца (чл. 1080. и 1081. ст. 1. Закона о облигационим односима), тужена служба је кориснику акредитива исплатила износ од 3.660.400 динара. Једна од основних дужности банке која отвара документарни акредитив је да изврши клаузуле плаћања под условима предвиђеним у акредитиву (чл. 1076. Закона о облигационим односима). У том смислу тужена служба (дужник) није испунила обавезу из уговора савесно и у свему како гласи, због чега је тужилац претрпео штету за коју одговара тужена Служба за платни промет (чл. 262. ст. 1. и 2. Закона о облигационим односима). Тужена није оспорила тврђење тужиоца да корисник акредитива није обавио радове чију је цену требало да наплати коришћењем акредитива, као ни да је

---

³⁹ Из пресуде Врховног суда Србије, Прев. 214/94 од 27. јула 1994. године, Петровић, З., Козар, В., *Мега збирка ...*, стр. 1178.

исплаћени износ немогуће вратити, јер је корисник акредитива престао да постоји.

Иако је Служба за платни промет, у међувремену, престала да постоји као самостално прано лице, претварајући се прво у Завод за обрачун и плаћања као организациони део Народне банке Југославије, након чега су уследиле даље трансформације у централне банке и носиоца платног промета, изложени став и даље је актуелан јер се може применити и на одговорност сваке акредитивне банке за штету због неовлашћене исплате документарног акредитива. Поред тога, наведени став је применљив и када је документарни акредитив отворен ради обезбеђења плаћања обавеза из других врста уговора, нпр. ради плаћања, односно обезбеђења плаћања цене из уговора о продаји.

15. Одговорност за последице проузроковане вишом силом

У вези одговорности за последице проузроковане вишом силом, у судској пракси такође су дати одређени одговори. Наиме, када је у акредитиву назначено да је отворен сагласно Једнообразним правилима и обичајима за документарне акредитиве, тада је поводом приговора туженог да уведене санкције ОУН у погледу неизвршења обавеза представљају вишу силу, првостепени суд био дужан да ове околности испита и цени, јер су од утицаја на постављени тужбени захтев.

У конкретном случају првостепени суд је одбио као неоснован тужбени захтев налазећи да тужилац као корисник акредитива није испунио своје обавезе, јер није пружио доказе да је поднео одговарајућа робна документа. При том, имао је у виду последице које су настале због примене санкција ОУН. Другостепени суд је, међутим, нашао да из утврђених чињеница произлази да је корисник акредитива поднео потребна робна документа, па је код оваквог стања ствари преиначио првостепену пресуду и обавезао туженог да тужиоцу, као кориснику акредитива, исплати спорне девизне износе. Према мишљењу Врховног суда Србије оваква одлука заснована је на погрешној примени материјалног права. Наиме, из акредитива, који је тужени отворио у корист тужиоца, произлази, да је у акредитиву назначено да је отворен сагласно Једнообразним правилима и обичајима за документарне акредитиве. (Ревизија 1983, публикација Итк. бр. 400). Према чл. 1. наведених правила произлази, да су ова правила инкорпорирана у спорни документарни акредитив и да су сходно томе меродавна за решење спорног односа. Другостепени суд, пак, ова правила није применио приликом одлучивања, па тако није имао у виду ни одредбу чл. 19, која је саставни део спорног акредитива. Овом одредбом је прописано да банке не преузимају никакву обавезу или одговорност за последице које би могле настати због прекида њиховог пословања проузрокованог вишом силом, побунама, грађанским немирима, устанцима, ратовима или другим узроцима ван њихове контроле. Ова одредба има значаја у конкретном случају, у коме санкције

Савета безбедности ОУН несумњиво утичу на пословање тужене банке, па је другостепени суд и у том смислу морао да цени основаност тужбеног захтева.⁴⁰

16. Активна легитимација за исплату акредитива

У актуелној судској пракси дат је одговор на питање ко је активно легитимисан да захтева исплату новчане своте из акредитива. Према ставу судске праксе налогодавац није активно легитимисан са захтевом да банка акредитив исплати кориснику.

У конкретном случају међу странкама није спорно да је тужилац туженом издао налог за отварање акредитива и да је тужена банка била у обавези да у име и за рачун тужиоца иностраној фирми исплати 125.000 ДЕМ, да је обавеза доспела 1991. године, да средства нису пренета иностраном продавцу, те да је зато тужилац пао у доцњу са исплатом цене из купопродајног уговора. У овом случају, отварање акредитива створило је четири групе правних односа: између купца (тужиоца) и продавца (стране фирме); између купца - налогодавца за отварање акредитива и банке која акредитив отвара; између банке која акредитив отвара и банке кореспондента; између банке кореспондента и корисника акредитива (стране фирме, продавца). Према чл. 3. тач. 1. Једнообразних правила и обичаја за документоване акредитиве, акредитиви су по својој природи трансакције одвојене од продајних и других уговора на којима могу бити засновани, а ови се уговори банке не тичу. Начело одвојености и независности правних односа у оквиру акредитива прихватио је и Закон о облигационим односима, што се закључује из одредбе његовог чл. 1073. ст. 1. који предвиђа да обавеза акредитивне банке према кориснику настаје даном када је кориснику отварање акредитива саопштено. Зато је и тужена банка у самосталној и одвојеној обавези према кориснику акредитива (страној фирми - продавцу) и то од тренутка када је отварање акредитива саопштено продавцу, па, због начела самосталности и одвојености правних односа унутар акредитива, тужилац није активно легитимисан да од банке тражи исплату акредитива његовом кориснику. То што тужена банка није извршила налог може бити од значаја ако тужилац претрпи штету из основног правног посла (уговора о купопродаји).⁴¹

Изложени став судске праксе у складу је са напред датим законским и теоријским поставкама на којима се заснива правни посао отварања акредитива.

Слично као и код уговора о издавању банкарске гаранције, ако банка није отворила акредитив, нпр. за исплату продајне цене, на чије се издавање обавезала уговором о отварању акредитива, тада налогодавац има право на накнаду штете од банке, због повреде уговорне обавезе сагласно чл. 262. ст. 2. Закона о

---

⁴⁰ Из решења Врховног суда Србије, Прев. 116/94 од 21. новембра 1994. године, Петровић, З., Козар, В., *Мега збирка ...*, стр. 1178.

⁴¹ Из пресуде Вишег привредног суда у Београду, Пж. 2071/93 од 20. априла 1993. године, Петровић, З., Козар, В., *Мега збирка ...*, стр. 1179.

облигационим односима, у коме је прописано да кад дужник не испуни обавезу или задоцни са њеним испуњењем, поверилац има право захтевати и накнаду штете коју је услед тог претрпео.⁴² Штета би се састојала у изгубљеној добити, јер би продавац могао да одбије да закључи уговор о продаји са налогодавцем као купцем из основног правног посла, или да раскине већ закључени уговор о продаји због тога што купац није обезбедио акредитив, и тиме није испунио акредитивну клаузулу.

17. Отварање акредитива и обавеза купца да плати купопродајну цену

С друге стране, поставља се питање какав утицај има отварање акредитива на обавезу купца - налогодавца за отварање акредитива, да плати купопродајну цену. Наиме, у актуелној судској пракси поставило се питање да ли отварањем акредитива купац иступа из обавезе плаћања купопродајне цене.

Према становишту праксе, с обзиром да је акредитив независан од основног посла то се морају посматрати одвојено два самостална посла и то посао по основу уговора о купопродаји који је закључен између повериоца и дужника, а који посао је био основ за отварање акредитива, као и акредитив као посебан однос у коме су странке корисник акредитива и акредитивна банка. Да ли ће купац иступити из обавезе плаћања купопродајне цене према продавцу то зависи од уговора који је закључен између купца и продавца, а који није битан у односу на акредитив с обзиром на независност акредитива. Уколико у уговору између продавца и купца, односно између повериоца и дужника ништа није речено, у том случају самом чињеницом отварања акредитива купац не иступа из обавезе плаћања купопродајне цене.⁴³

18. Рок застарелости потраживања по основу документарног акредитива

У пракси се појавила дилема да ли се на новчано потраживање корисника по основу документарног акредитива примењује општи рок застарелости од десет година из чл. 371. Закона о облигационим односима или пак трогодишњи рок застарелости за обавезе из уговора у привреди предвиђен чл. 374. Закона о облигационим односима.

Судска пракса дала је одговор на питање колики је рок застарелости код потраживања по основу документарног акредитива и од када тече. Према ставу праксе, у смислу чл. 1072. Закона о облигационим односима прихватањем

---

⁴² Врховшек, М., Козар, В., *Мега збирка ...*, стр. 205-226.

⁴³ Правно схватање утврђено на седници Одељења за привредне спорове Вишег привредног суда у Београду од 18. новембра 1998, Петровић, З., Козар, В., *Мега збирка ...*, стр. 1177.

захтева налогодавца за отварање акредитива, акредитивна банка се обавезује да ће кориснику акредитива исплатити одређену новчану своту ако до одређеног времена буду испуњени услови наведени у налогу за отварање акредитива. Према томе, акредитив није уговор о услугама између акредитивне банке и корисника акредитива на који се може применити застарни рок из чл. 374. Закона о облигационим односима, него представља обавезу акредитивне банке "*sui generis*" на коју се има применити општи застарни рок од десет година из чл. 371. Закона о облигационим односима.

У одговору на питање од када почиње тећи рок застарелости треба имати у виду чл. 42, 43. и 44. Једнообразних правила за документарни акредитив *UCP 500* Публикација МТК 511 у коме се говори када је корисник акредитива дужан да поднесе документа за наплату. Према томе, рок застарелости почиње тећи од момента када је корисник акредитива могао у смислу наведених чланова да поднесе документа на наплату.⁴⁴

Сматрамо да се изложено становиште судске праксе може изложити озбиљној критици. Наиме, наведено становиште у одговору на питање рока застарелости полази од претпоставке да акредитив није уговор о услугама између акредитивне банке и корисника акредитива, на који се може применити застарни рок из чл. 374. Закона о облигационим односима, него представља обавезу акредитивне банке "*sui generis*" на коју се има применити општи застарни рок од десет година из чл. 371. Закона о облигационим односима. Тачно је да у правној теорији постоји спор о правној природи акредитива, тј. да ли је реч о уговору или правном послу *sui generis*, инструменту плаћања и сл. Међутим, овај теоријски спор у Закону о облигационим односима решен је на тај начин што је акредитив сврстан у Део други, који носи наслов “УГОВОРИ” за разлику од Дела првог или “ОПШТЕГ ДЕЛА” у коме су између осталог као извори облигација сврстане и једностране изјаве воље, а међу њима нпр. и хартије од вредности (чл. 234. до 261. ЗОО). Према томе, са становишта Закона о облигационим односима акредитив је уговор, па се и на међусобна потраживања правних лица из таквог банкарског правног посла, односно уговора има, по нашем мишљењу, применити трогодишњи рок застарелости за обавезе из уговора у привреди (уговори о промету робе и услуга) предвиђен чл. 374. Закона о облигационим односима.⁴⁵ Дакле, сам закон решио је спор који постоји у правној теорији у погледу правне природе акредитива, па се не може кроз ставове праксе игнорисати законско решење. Поред наведеног системског тумачења закона, и његов циљно тумачење говори у прилог ставу о примени трогодишњег рока

---

⁴⁴ Правно схватање утврђено на заједничкој седници одељења за привредне спорове и привредне преступе Вишег привредног суда у Београду од 9. јула 1998. године, Петровић, З., Козар, В., *Мега збирка ...*, стр. 524.

⁴⁵ Врховшек, М., Козар, В., *Спорна питања у примени одредаба о застарелости потраживања из уговора у привреди*, Право - теорија и пракса, vol. 20, бр. 5-6/2003, стр. 29-37.

застарелости из чл. 374. Закона о облигационим односима и на акредитив. Јер нема оправдања да обавеза акредитивне банке према кориснику - продавцу или произвођачу застарева за десет година, а обавеза нпр. купца робе из истог пословног односа да плати цену - за три године.⁴⁶

Насупрот ставу праксе да предмет акредитива није услуга, може се истаћи став правне теорије која акредитив сврстава у банкарске услужне послове.⁴⁷

19. Камата на средства отвореног акредитива

Судска пракса дала је одговор на питање да ли је продавац-увозник дужан купцу да платити камате на средства отвореног акредитива за време његовог отварања до гашења, у случају кад се акредитив угасио, а средства су била враћена купцу из разлога што није дошло до реализације уговора о купопродаји због повреде уговора од стране продавца-увозника. Према ставу праксе у изложеном случају купац нема право на камату на средства отвореног акредитива из разлога што се продавац није користио новчаним средствима акредитива, али има право на накнаду штете.

20. Одговорност комисионара у спољнотрговинском промету и право на потрагу

Актуелна пракса дала је одговоре на питања која се односе на одговорност комисионара у спољнотрговинском промету због његовог пропуштања да упозори комитента на могуће штетне последице испоруке робе иностраном купцу, без претходног отварања акредитива. Према ставу судске праксе, комисионар, који је специјализована организација за послове спољнотрговинског промета, дужан је да упозори комитента на могуће штетне последице испоруке робе иностраном купцу, без претходног отварања акредитива, а у противном одговара за штету.

У конкретном случају, побијаном пресудом обавезан је тужени да тужиоцу исплати одређени девизни износ на име накнаде штете са домицилном каматом и трошковима поступка. Жалбу је уложио тужени позивајући се на све жалбене разлоге из чл. 353. Закона о парничном поступку, истичући да је роба отпремљена страном купцу иако је тужилац упознат са чињеницом да акредитив није био отворен и да је и поред тога тражио да се роба отпреми. Такође је навео да тужени као комисионар није могао знати да је страни партнер инсолвентан, као и до одступања од налога дошло уз сагласност тужиоца као комитента у смислу чл. 752. Закона о облигационим односима, услед чега није одговоран за штету која је за комитента настала због тога што је страни купац, коме је испоручена роба,

---

⁴⁶ Петровић, З., Козар, В., *Обезбеђивање ...*, стр. 145.

⁴⁷ Васиљевић, М., *Пословно ...*, стр. 707.

пао под стечај. Тужилац је у одговору на жалбу навео да је сва своја овлашћења према страном купцу пренео на туженог као специјализовану организацију за послове спољнотрговинског промета, те да је тужени одговоран за насталу штету зато што није, у складу са обавезама из уговора о комисиону, као извозник од банке страног купца, пре отпреме робе, прибавио акредитив као инструмент обезбеђења плаћања.

Другостепени суд је одбио жалбу као неосновану и потврдио је првостепену пресуду. Странке су закључиле општи уговор о извозу којим је тужилац поверио туженом извоз својих производа на страна тржишта. У складу са наведеним уговором, тужени је на основу посебног анекса уговорио извоз одређене робе коју је испоручио иностраном купцу, који исту није платио већ је послао обавештење да је над њим отворен стечај. Утврђено је да је уговорено плаћање путем акредитива као и да је роба отпремљена без обезбеђеног доказа да је акредитив отворен. Према становишту другостепеног суда, у непосредном правном односу са инокупцем налази се комисионар-тужени, и његова обавеза је да комитенту-тужиоцу одговара за извршење уговора и заштиту његових интереса. Међутим, у конкретном случају, тужени није поступио у складу са обавезом из уговора о комисиону зато што није као извозник од банке страног купца, пре отпреме робе, прибавио акредитив као инструмент обезбеђења плаћања, услед чега је тужилац претрпео штету с обзиром да страни купац, над којим је отворен стечај, није платио цену. Такође, неосновано се у жалби истиче да је тужилац био упознат са чињеницом да акредитив није отворен и да се сагласио да роба буде испоручена инокупцу без отварања акредитива, јер је тужени као специјализована организација за послове спољнотрговинског промета, био дужан да упозори комитента на могуће штетне последице испоруке робе иностраном купцу, без претходног отварања акредитива као инструмента обезбеђења плаћања.⁴⁸

У случају да у тренутку отварања стечаја роба није предата купцу, комисионар има једно посебно право – право на потрагу. Право на потрагу које се односи на робу у превозу, регулисано је у чл. 100. ст. 1. Закона о стечају⁴⁹ тако што је прописано да сауговарач стечајног дужника односно продавац или његов комисионар, коме цена није исплаћена у целости, може тражити да му се врати роба која је послата стечајном дужнику, а до дана отварања стечајног поступка није приспела у место опредељења, односно није преузета од стечајног дужника - право на потрагу. Такво законско решење последица је правила из чл. 34. ст. 1. Закона о основама својинскоправних односа⁵⁰ у коме је

---

⁴⁸ Из пресуде Вишег привредног суда у Београду, Пж. 1563/94 од 16. јуна 1994. године, Петровић, З., Козар, В., *Мега збирка ...*, стр. 1122.

⁴⁹ "Службени гласник РС", бр. 104/2009, 99/2011, 71/2012 (Одлука Уставног суда), 83/2014

⁵⁰ "Службени лист СФРЈ", бр. 6/80, 36/90, "Службени лист СРЈ", бр. 29/96, "Службени гласник РС", бр. 115/2005

прописано да се на основу правног посла право својине на покретну ствар стиче предајом те ствари у државину стечајца. Како ствар још није предата стечајном дужнику, он није постао власник ствари, па сауговорач има право да му се ствар врати, уколико му цена није исплаћена у целости. На тај начин спречава се да ствари постану својина стечајног дужника и део стечајне масе. Правом на потрагу дерогира се и правило из чл. 472. Закона о облигационим односима о предаји ствари превозиоцу или шпедитеру као начину извршења продавчеве обавезе из уговора о продаји, у коме је прописано да у случају кад је према уговору потребно да се изврши превоз ствари, а уговором није одређено место испуњења, предаја је извршена уручењем ствари превозиоцу или лицу које организује отпрему. Ако је стечајни дужник преузео робу која је стигла у место опредељења пре покретања стечајног поступка само на чување (нпр. као складиштар или комисионар), продавац нема право на потрагу, али може остварити своја права као излучни поверилац по општим правилима (чл. 100. ст. 2. Закона о стечају).⁵¹

21. Акредитив и одложни услов

Пракса је заузела став о односу између акредитива и института одложеног услова из чл. 74. ст. 2. Закона о облигационим односима. Према судској пракси, споразум странака да продавац испоручи купљену робу тек пошто у његову корист купац отвори акредитив у висини цене робе нема значај потестативног одложеног услова од чијег испуњења зависи настанак уговора о продаји.

У конкретном случају уговор о продаји између странака дефинитивно је закључен разменом изјава путем телекса. Тим уговором тужени се обавезао тужиоцу платити цену од 500.000 ДЕМ, а тужилац да му пренесе право располагања на уговореној количини електрода, жице и прашка. Између странака није уговорен потестативни одложни услов (чл. 74. ст. 2. Закона о облигационим односима), јер се у телексу туженог не наводе никакви услови, а тужилац у телексу којим прихвата понуду (потврђује поруџбину), само додаје да се плаћање врши акредитивом, а рок испоруке утврђује на "два недеље по пријему акредитива". Овим додатком који је тужени очигледно прихватио, јер је одговарао уобичајеном начину плаћања између странака (чл. 42. ст. 3. Закона о облигационим односима), само је утврђен начин плаћања и рок испоруке. Тужени није отворио акредитив у примереном року и тако исплатио цену тужиоца, па је првостепени суд правилно обавезао туженог (купца) да испуни своју уговорну обавезу исплате цене у складу са чл. 454. ст. 1. Закона о облигационим односима.

---

⁵¹ Козар, В., *Коментар Закона о стечају, са новелама из 2014. године и судском праксом*, Београд, 2014, стр. 175 и 176.

22. Заштита корисника финансијских услуга

Изменама Закона о заштити корисника финансијских услуга⁵² које су почеле да се примењују 26. марта 2015. године (новелирани чл. 2. тач. 9) проширена је дефиниција корисника финансијских услуга и на физичка лица, која имају својство предузетника у смислу Закона о привредним друштвима, а такође и на пољопривреднике, као носиоце или чланове породичног пољопривредног газдинства. До ових измена, под појмом „корисник финансијске услуге“ подразумевало се искључиво физичко лице које финансијске услуге користи у сврхе које нису намењене његовој пословној или другој комерцијалној делатности.

Услед проширења законске дефиниције корисника финансијских услуга, специјалним правним режимом заштите из овог закона обухваћени су и предузетници, као потенцијални налогодавци или корисници акредитива, с обзиром да је учешће физичких лица која се не баве комерцијалном делатношћу, у закључењу ове врсте банкарских послова минимално.

Закон о заштити корисника финансијских услуга, нигде изричито не помиње акредитив, али га посредно уређује чл. 27. који носи наслов: „Уговор о другим банкарским услугама“ у коме је прописано да: „Уговори о датим авалима, односно гаранцијама, уговор о сефу и уговори о другим банкарским услугама садрже врсту и висину свих накнада и других трошкова који падају на терет корисника.“ Стога, ако се као налогодавац у уговору о отварању акредитива појављује предузетник или пољопривредник, овај уговор мора да садржи и врсту и висину свих накнада и других трошкова који падају на терет налогодавца, дакле додатне обавезне елементе, сагласно цитираном специјалном пропису, поред обавезних састојака прописаних општим одредбама уговора о налогу из чл. 749. Закона о облигационим односима.

Тakoђе, примењују се и нека друга посебна правила, која важе за све уговоре које закључују корисници финансијских услуга. Нпр. уговори не могу да садрже упућујућу норму на пословну политику и друге акте даваоца финансијских услуга кад су у питању они елементи који су овим законом предвиђени као обавезни елементи уговора. То значи да врста и висина накнада за отварање акредитива и других трошкова који падају на терет налогодавца, не би могли бити одређени општим условима пословања банке, пословном политиком или другим актима банке, нпр. тарифом накнада, већ морају бити садржани у самом уговору о отварању акредитива.⁵³

У случају спора између акредитивне банке и корисника или налогодавца, ако ова лица имају својство корисника финансијских услуга, примењује се посебан поступак из чл. 42–46. Одељка 7. Закона о заштити корисника финансијских услуга, који носи наслов „Остваривања заштите права и интереса

⁵² "Службени гласник РС", бр. 36/2011, 139/2014

⁵³ Чл. 9. ст. 3. Закона о заштити корисника финансијских услуга

корисника“. Посебно је уређено право на приговор даваоцу финансијских услуга, затим право на притужбу Народној банци Србије. Такође, предвиђена је могућност вансудског решавања спорног односа у поступку посредовања, као и мере за отклањање неправилности, које Народна банка Србије налаже даваоцу финансијских услуга посебним решењем.

Покретање и вођење поступка посредовања између корисника и даваоца услуге не искључује нити утиче на остваривање права на судску заштиту, у складу са законом. Судска заштита остварује се у парничном поступку. Парнични поступак је општи поступак за заштиту повређених или угрожених субјективних грађанских права,⁵⁴ што значи да се заштита тих права остварује у другим врстама поступака само када је то прописано посебним законом, а иначе важи опште правило – да се заштита остварује у парничном поступку.⁵⁵ У спору између предузетника и акредитивне банке примењују се посебна правила поступка у привредним споровима из чл. 480-487. Главе XXXIV Закона о парничном поступку, а стварно је надлежан привредни суд.⁵⁶

23. Закључак

Акредитив је банкарски посао за који банка, по налогу, клијента, издаје налог да се код исте или неке друге банке, за одређено време, стави неком трећем лицу на располагање одређена свота новца. Прихватањем захтева налогодавца за отварање акредитива, акредитивна банка се обавезује да ће кориснику акредитива исплатити одређену новчану своту ако до одређеног времена буду испуњени услови наведени у налогу за отварање акредитива. Акредитив мора бити сачињен у писменој форми. Акредитив је независан од уговора о продаји или другог правног посла поводом кога је акредитив отворен, из чега произлази да је акредитив апстрактан правни посао, независан од основног правног посла поводом кога је отворен.

Акредитив је првенствено средство, односно инструмент плаћања. У пракси акредитив се користи и као средство обезбеђења, што није у супротности са његовом основном сврхом.

У односима који настају отварањем акредитива учествују најмање три лица и то: налогодавац за отварање акредитива (купац, односно увозник робе или инвеститор радова и сл.), акредитивна банка (која у земљи налогодавца отвара акредитив у своје име и за рачун налогодавца) и корисник акредитива

---

⁵⁴ Козар, В., Почуча, М., *Коментар Закона о парничном поступку са новелама из 2014. године, судском праксом и регистром појмова*, Друго измењено и допуњено издање, 2014, Београд, стр. 17, 719. и 720.

⁵⁵ Чл. 1. Закона о парничном поступку - "Службени гласник РС", бр. 72/2011, 49/2013 (Одлука Уставног суда), 74/2013 (Одлука Уставног суда), 55/2014

⁵⁶ Чл. 25. Закона о уређењу судова - "Службени гласник РС", бр. 116/2008, 104/2009, 101/2010, 31/2011, 101/2013

(продавац, односно извозник робе или извођач радова и сл). Поред акредитивне банке у послу отварања акредитива може да као посредник учествује још једна банка са седиштем у земљи корисника акредитива.

Законодавство и правна теорија познају више врста акредитива који имају одређене заједничке особине, али и посебне одлике карактеристичне само за поједину врсту акредитива. Имајући у виду њихове заједничке карактеристике најраспрострањенија подела акредитива извршена је с обзиром на то да ли корисник акредитива треба да испуни неке услове да би му се исплатио износ наведен у акредитиву или не. У првом случају реч је условном - документарном акредитиву где је испуњење услова везано за подношење одређених робних докумената (складишница, коносман, товарни лист и сл.), док је у другом случају реч о безусловном - обичном акредитиву где се од корисника захтева само да докаже своју активну легитимацију.

Акредитивна банка одговара за исплату из акредитива од дана када је кориснику акредитива саопштено да му је акредитив отворен, и не може ослободити те обавезе ни у случају када је због организационих промена престала да обавља послове са иностранством.

Закон о облигационим односима познаје две врсте документарног акредитива.

Документарни акредитив може бити опозив или неопозив.

Банка је дужна да испита да ли су документи у свему саобразни захтевима налогодавца.

У акредитивном послу, велики значај имају робна, односно транспортна документа, јер једино на основу њих корисник документарног акредитива стиче право да од банке захтева исплату новчаног износа. Потврда о власништву - "власнички лист" не садржи у себи и право на ствари. Само поседовање власничког листа не даје својство повериоца, као што је то у случају складишнице, коносмана, преносивог товарног листа и слично, јер ову потврду не одликује начело инкорпорације.

Налогодавац није активно легитимисан са захтевом да банка акредитив исплати кориснику.

Уколико у уговору између продавца и купца односно између повериоца и дужника ништа није речено самом чињеницом отварања акредитива купац не иступа из обавезе плаћања купопродајне цене.

Према ставу судске праксе, акредитив није уговор о услугама између акредитивне банке и корисника акредитива на који се може применити застарни рок из чл. 374. Закона о облигационим односима, него представља обавезу акредитивне банке "*sui generis*" на коју се има применити општи застарни рок од десет година из чл. 371. Закона о облигационим односима.

Према ставу судске праксе купац нема право на камату на средства отвореног акредитива из разлога што се продавац није користио новчаним средствима акредитива, али има право на накнаду штете.

Комисионар, који је специјализована организација за послове спољнотрговинског промета, дужан је да упозори комитента на могуће штетне последице испоруке робе иностраном купцу, без претходног отварања акредитива, а у противном одговара за штету.

Споразум странака да продавац испоручи купљену робу тек пошто у његову корист купац отвори акредитив у висини цене робе нема значај потестативног одложног услова од чијег испуњења зависи настанак уговора о продаји.

Услед проширења законске дефиниције корисника финансијских услуга, специјалним правним режимом из Закона о заштити корисника финансијских услуга обухваћени су и предузетници, као потенцијални налогодавци или корисници акредитива.

*Vladimir Kozar, Ph.D., Assistant professor
Faculty of Law, University Business Academy in Novi Sad
Nemanja Aleksić, Ph.D., Attorney at Law in Novi Sad*

LETTER OF CREDIT AS A BANK SERVICE OPERATION AND SECURITY OF RECEIVABLES

Summary

*Letter of credit is a bank service regulated by the provisions of Articles 1072 – 1082 of the Law on Contracts and Torts. Letter of credit is most frequently used in purchase and sale agreements with a foreign element. With international purchase and sale, when registered offices of the seller and buyer are located in different countries, letter of credit is used as a **payment instrument**. In such legal affairs, the letter of credit at the same time has the role of a payment and receivables security instrument. In addition to this, letter of credit may be used as **receivables security** when providing services abroad (such as construction works, etc.)*

This paper analyses legal options, opinions of legal theory and positions of the judicial practice pertaining to the notion, form and features of a letter of credit; to differences between letter of credit and bank guarantee; to domestic and foreign legislative; to determining performance based on letter of credit as a credible document; to legal relations derived from opening a letter of credit; to regular and documentary letter of credit; to responsibility of the issuing bank after the completion of the business with foreign entities; to types of documentary letter of credit; to the responsibility of the user of the letter of credit to furnish documentation from the

requirement of the letter of credit and legal nature of a “title deed”; to loss liability due to unauthorized payment of a documentary letter of credit; to responsibility for consequences caused by force majeure; to active identity document for payment of a letter of credit and effect of opening a letter of credit towards the obligation of the buyer to pay the purchase and sale price; to the expiry limitation of receivables based on documentary letter of credit; to the issue of interest on funds of the open letter of credit; to responsibility of commissioner in foreign trade; as well as to the relation between the letter of credit and a deferral requirement; Keys words:

Key words: *letter of credit; bank; documentation; bank guarantee; title deed; liability; loss; payment; security; force majeure; buyer; expiration; receivables; interest; commissioner*

Литература

- Анђелковић, Ц., Вуковић, Д., Инструменти обезбеђења и инструменти плаћања у међународном промету – спољна трговина банке, Београд, 2004.
- Анђелковић, Ц., Шеста ревизија Једнообразних правила о обичаји за документарне акредитиве (UCP 500), Банкарство 5-6/2005, Београд.
- Бесаровић, И., Пословно право, Друго измењено и допуњено издање, Београд, 2010.
- Барјактаровић, Ј., Монетарно-кредитни и девизни систем, Београд, 2010.
- Вукадиновић, Р., Правна природа банкарске гаранције на први позив, «Правна ријеч» часопис за правну теорију и праксу, Бања Лука, 2010.
- Васиљевић, М., Трговинско право, Београд, 1995.
- Васиљевић, М., Пословно право, Београд, 1997.
- Врховшек, М., Козар, В., Банкарска гаранција као услужни банкарски посао и накнада штете, Зборник реферата: "XXI век – век услуга и услужног права" Крагујевац, 2011.
- Врховшек, М., Козар, В., Скраћени извршни поступак у трговинским стварима и привремене мере у споровима са елементом иностраности, Правни живот, бр. 5-6/2005.
- Дукић-Мијатовић, М., Усклађеност банкарског система Републике Србије са светским стандардима - корпоративно управљање и актуелна корпоративна пракса, Правни живот бр. 12/2008, Београд.
- Иваниш, М., Ђуровић И, Иваниш, С., Банкарска гаранција и *stand-by* акредитив као средство обезбеђења у банкарском пословању, Правно-економски погледи, бр. 1/2014, Београд, 2014.
- Козар, В., Обезбеђење потраживања банкарском гаранцијом у Републици Србији и земљама у региону, Страни правни живот, бр. 3/2011, Београд.
- Козар, В., Коментар Закона о стечају, са новелама из 2014. године и судском праксом, Београд, 2014.

Владимир Козар, Немања Алексић, Акредитив као услужни банкарски
посао и обезбеђивање потраживања (стр. 267-296)

- Козар, В., Почуча, М, Коментар Закона о парничном поступку са новелама из 2014. године, судском праксом и регистром појмова, Друго измењено и допуњено издање, Београд, 2014.
- Мићовић, М., Привредно право, Крагујевац, 2010. година
- Перовић, С., Облигационо право, Београд, 1986.
- Петровић, З., Козар В., Мега збирка судске праксе из облигационог права, Београд, 2009.
- Петровић, З., Козар В., Обезбеђење потраживања, Београд, 2009. година
- Росенберг, Љ., Једнообразна правила и обичаји за документарне акредитиве, Загреб, 1984.

CIP - Каталогизација у публикацији
- Народна библиотека Србије, Београд

366.5:338.46(082)

УСЛУГЕ и заштита корисника : [зборник реферата са Међународног научног скупа одржаног 8. маја 2015. године, на Правном факултету у Крагујевцу] / уредник Миодраг Мићовић. - Крагујевац : Правни факултет Универзитета, Институт за правне и друштвене науке, 2015 (Крагујевац : Графопроект). - XII, 1215 стр. ; 24 cm

Тираж 120. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Библиографија уз већину радова. - Summaries.

ISBN 978-86-7623-057-0

1. Мићовић, Миодраг, 1954- [уредник]

а) Услуге - Потрошачи - Заштита - Зборници

COBISS.SR-ID 214550796